

Провідники змін

Глобальним трендом є переміщення центрів життєвих інтересів, а за ними і бізнес-інтересів у цифровий всесвіт. Це проявляється й у зміщенні акцентів у правовому забезпеченні бізнесу. І саме інхаус-юристи, крім звичних функцій, мають відігравати, а інколи вже відіграють роль трансформаторів, які перетворюють специфічні та властиві тільки для певної компанії диджитал-процеси на класичні бізнес-процеси

ВІТАЛІЙ БЕЛІКОВ

ВІТАЛІЙ БЕЛІКОВ,
директор департаменту
з правових питань
АТ «Укрпошта»

З появою електронних обчислювальних машин у 80-х роках минуло століття великий менеджмент взяв курс на використання системного підходу та процесного управління у всьому, що нас оточує, де чітко побудовані бізнес-процеси відповідно до їх рівня та складності реалізуються кваліфікованими фахівцями або менеджерами. Їх готують освітні навчальні заклади. Післядипломну підготовку забезпечують корпоративні університети та бізнес-тренери. Так працює індустрія великого менеджменту, керуючись законом діалектики «від простого — до складного, від відомого — до невідомого». Суть такого підходу полягає в тому, що особистість не має значення, процеси описані та системно вибудовані. Усе, що необхідно фахівцю, — ознайомитися з «інструкцією з експлуатації» бізнес-процесу, а далі справа техніки: клацай кнопки та пий каву (жарт!). Це цілком виправданий підхід, оскільки корпорації зростають, темпи розвитку науки та технологій постійно прискорюються. За таких умов менеджмент усіх ланок має бути як конструктор Lego, де все стандартизоване та взаємозамінне і до кожного елемента є інструкція та опис, що і як можна сконструювати, використовуючи елементи так званого менеджмент-конструктора для досягнення поставленої мети. Продовженням такого підходу стало те, що останніми роками глобальний світовий бізнес створює інтелектуальні центри, як-от Кремнієва долина в США, та витрачає великі ресурси на створення цифрового всесвіту. Для цього IT-фахівці на всіх континентах працюють над розробкою алгоритмів усього, що нас

оточує, — всіх процесів життєдіяльності, включаючи побут, промисловість, бізнес, науку і політику.

Думаю, багатьом відома нещодавня історія, коли розробники штучного інтелекту спробували використати GPT для супроводу справи в суді та пропонували 1 млн доларів адвокату, який погодиться говорити в суді тільки те, що генерує GPT. Експеримент закінчився нічим. Ані клієнтів, ані адвокатів, які би погодилися на це, не знайшлося. Звісно, співтовариство правників прозоро натякнуло як потенційним клієнтам, так і авторам цього експерименту про небажаність того, що вони задумали, та негативні наслідки, які випадково можуть настати для так званих експериментаторів. Певна річ, це був голос, пов'язаний з великим бізнесом, а не з професійною адвокатською етикою. Але це є маркером, який вказує, що в найближчій перспективі правники не збираються залишитись осторонь прогресу, точніше, дозволити прогресу у вигляді штучного інтелекту залишити правників осторонь від галузі права.

Але є також інший бік медалі. Існують професії, де особистість є визначальною: художники та скульптори, поети і композитори, вчені й лікарі, артисти та спортсмени... І в цьому переліку поважних професій, звісно, правники. Чому так? Моя особиста думка — це творчість та особистість! Вони, як коктейль Творця, з якого він створив світ, можуть створювати, дивувати, надихати. Майже будь-який сучасний електронний пристрій з графічним процесором може відтворити зображення твору Казимира Малевича «Чорний

квадрат» із найточнішими пропорціями зображення, але такий електронний пристрій не може наповнити його емоціями, змістом та життєвою енергією подій, пов'язаних із народженням твору. Це як наповнені дорогоцінними емоціями речі, що пов'язані з певними подіями або нагадують дорогих нам людей. Такі речі не мають матеріальної вартості, але вони дуже важливі, адже сповнюють наше життя позитивними емоціями. Тож очевидно, що для людства в цілому і для кожної людини окремо важливо мати емоційний зв'язок із рідними та друзями, історією і культурою, і цей ланцюжок емоційних зав'язків також є невіддільною частиною відносин клієнтів і правників у сфері юридичного бізнесу. Отже, хочеться вірити, що вчити, лікувати і захищати людей будуть саме люди. Це як любов батьків до своїх дітей — її не можна замінити, але це вже філософія. «Усе, що відбувається сьогодні, родом із учора, все, що відбудеться завтра, — родом із сьогодні» — це загальновідома філософська догма, яка, як і філософія в цілому, проста й складна одночасно. Але хто, як не правники, розуміється на філософії, поняттях справедливості, добра і зла? Професійна деформація юристів дає змогу тримати баланс справедливості в глобальних змінах, які відбуваються у світі. Тож які тенденції та очікування в сучасній галузі права? Правники долучені до вирішення майже всіх проблем суспільно-політичного життя й бізнес-середовища, і це неминує впливає на розвиток індустрії права та юридичного бізнесу. Точно можна сказати, що центри життєвих інтересів, а за ними і бізнес-інтересів перемістились у цифровий всесвіт, і цей процес цифрової еволюції, схоже, ніщо вже не зупинить. Це створює нову систему відносин, яка дедалі частіше не відповідає традиційним доктринам римського права, оскільки цифрова еволюція створює нову цифрову еру. На мою особисту думку, цифрова глобалізація стане каталізатором квантового стрибка, оскільки традиційні науки знання вперлися в стелю власних догм, побудованих на законі збереження енергії для замкнутого простору. Повертаючись до порушеного питання, хочу навести як приклад експеримент із котом вченого Ервіна Шредингера. Суть експерименту полягає в тому, що уявний кіт, якого помістили в коробку, де лежить отруйна для kota речовина, в разі контакту з такою речовиною може загинути. Відпо-

відно, до того як коробка буде відкрита і стан kota буде визначений, вірогідність того, що кіт живий або ні, однакова. Тобто кіт одночасно перебуває у двох станах. Для сучасної правової доктрини це вибух мозку. Оскільки, відповідно до чинних принципів права, щось або є, або ні, а живий об'єкт або живий, або ні. І це створює чіткі причинно-наслідкові правові зв'язки. Звісно, в інтелектуальних долинах досліджують і розробляють нові правові доктрини. Але це ну дуже закрита інформація. Але що відбувається сьогодні в галузі права в нашій країні? Які перспективи та які очікування? Послідовні випробування на міцність спочатку пандемією, а тепер війною змінили звичну для багатьох дійсність. Зрозуміло, що адвокатів, які працюють на друкарських машинках, а за джерело інформації використовують вклеєні в старі пошковлі кодекси вирізки з «Урядового кур'єра» чи «Голосу України», вже немає. Але ще п'ять років тому я зустрічав таких «динозаврів» у вузьких коридорах судів. А що маємо сьогодні? Майже всі гілки влади включно із судовою перейшли на систему електронного документообігу (система електронної влади, СЕВ). Бізнеси активно впроваджують ERP-системи. Електронні документи вже повноцінно замінили папірці, а електронний підпис став невіддільним звичним атрибутом. Мій особистий майже п'ятирічний досвід роботи в Укрпошті дає можливість порівнювати Укрпошту версії 1.0, коли все було тільки на папері, Укрпошту версії 2.0 із повноцінною системою електронного документообігу з Укрпоштою версії 2.1 (скоро, сподіваюсь, 3.0), де не тільки документи, але і бізнес-процеси та управління ними — в цифровому просторі. Тож у найближчій перспективі акценти в правовому забезпеченні бізнесу буду змінюватись. Інхаус-юристи, крім звичних функцій, мають відігравати, а інколи вже відіграють роль трансформаторів, які перетворюють специфічні та властиві тільки для певної компанії диджитал-процеси на класичні бізнес-процеси для забезпечення взаємодії із зовнішніми радниками, судами, дозвільними чи контролювальними органами. Це перехідний період, і з огляду на досвід країн із більш розвинутою економікою та бізнес-середовищем акцент у правовому забезпеченні після завершення такого періоду буде зміщуватись із інхаус-юристів на професійних зовнішніх радників. Але це точно вже після нашої перемоги.